

Handreiking Circulaire Gebouwen op de Milieulijst

Inhoud

1.	Inleiding	3
1.1	indeling handreiking	3
2.	Eisen voor circulaire gebouwen	4
2.1	Code-omschrijvingen op de Milieulijst 2019	4
2.2	Uitleg eisen.....	7
3.	Borging van circulaire bouwprojecten.	10
4.	Publicatie van het project.....	11
4.1	Tips en tricks	11
4.2	Checklist publicatie.....	12
5.	Overzicht belangrijke informatiebronnen.....	15

1. Inleiding

Vanaf 1 januari 2019 staan circulaire gebouwen op de MIA-Milieulijst. Aangezien circulair economische inzichten sterk in beweging zijn, is met deze mogelijkheid een start gemaakt om praktische kennis te vergaren op het gebied van circulair bouwen.

Om dat voor elkaar te krijgen is circulariteit opgehangen aan de Nationale Milieu Database en de bijhorende wettelijk voorgeschreven berekeningsmethodiek voor de milieuprestaties van materialen c.q. gebouwen.

De focus van de codes voor circulaire gebouwen is kennisdeling om zichtbaar te krijgen waar kansen en knelpunten liggen voor de bouwsector én de overheid om circulaire bouw te versnellen. Dit is een radicaal andere benadering dan de reguliere stimulering van milieuvriendelijke gebouwen, waarbij getoetst wordt op harde oplevereisen.

Om deze experimentele benadering succesvol te maken is de steun van de markt noodzakelijk. Intermediairs en assessoren dienen hun klanten op een heldere een eenduidige wijze te kunnen voorzien van feedback, zodat bouwprojecten die aangemeld worden voor Milieu Investeringsaftrek succesvol getoetst kunnen worden door RVO.

Op basis van een werksessie met bovenstaande partijen en andere belangstellenden is er door RVO-MIA\Vamil een handreiking opgesteld om een eenduidig kader te schetsen waarvan iedereen (markt en RVO-MIA\Vamil) gebruik kan maken voor het kennisdelen op basis van door MIA ondersteunde bouwprojecten.

Deze handreiking is tevens door de partijen die input hebben geleverd, getoetst op werkbaarheid.

Hiermee is een document ontstaan dat door alle partijen eenduidig gebruikt kan worden voor het succesvol delen van opgedane kennis bij circulaire bouwprojecten.

1.1 indeling handreiking

Deze handreiking is opgedeeld in een drie hoofdstukken:

- H2. Uitleg eisen van de code-omschrijvingen.
- H3. Borging van projecten op basis van reële keuzes in ontwerp.
- H4. Afgesproken inhoud van de te publiceren projectgegevens via RVO.

2. Eisen voor circulaire gebouwen

Van af 2019 staan circulaire gebouwen op de Milieulijst. Deze zijn te vinden in hoofdstuk 6, code-aanduidingen G 6100 en D 6101.

Deze codes hebben betrekking op utiliteitsgebouwen, waarbij G 6100 verwarmde gebouwen betreft en D 6101 onverwarmde gebouwen.

! Let op: de Nationale Milieu Database 3.0 en bijhorende rekenmethode zullen, volgens planning, vanaf 1 juli 2019 van kracht worden. Pas dan kunnen er voor de circulaire gebouwencodes bouwprojecten worden aangemeld.

In de omschrijvingen zijn een aantal punten niet goed gepubliceerd (zie gele tekstmarkeringen). In de voetteksten staat hoe deze markeringen te interpreteren.

2.1 Code-omschrijvingen op de Milieulijst 2019

G 6100 Verwarmd circulair utiliteitsgebouw

a. bestemd voor: het creëren van circulaire materiaalketens door het realiseren van een circulair utiliteitsgebouw, niet zijnde stallen, kassen, datacenters en onverwarmde gebouwen (lichte industrie), dat voldoet aan de volgende eisen:

1. al het aangeschafte nieuwe duurzame hout dat verwerkt wordt in het gebouw voldoet aan de eisen genoemd onder punt 10 van paragraaf 1 van deze bijlage,
2. voor het gebouw wordt een milieuprestatieberekening (MPG) overgelegd; de MPG score is ten hoogste 0,5 op basis van de Nationale Milieu Database (NMD) bepalingsmethode en rekenregels versie 3.0 of later,
3. de verhouding MPG module D/module A is kleiner dan -0,75 of bij een positieve waarde van module D is de verhouding van module D/MPG score groter dan 0,75,
4. voor het gebouw is een beveiligd webbased materialenpaspoort beschikbaar met ten minste de volgende onderdelen: alle elementen en componenten van het gebouw, inzicht in demontabiliteit en toxiciteit van materialen,
5. waarbij bovenstaande wordt aangetoond door een ontwerp assessment dat binnen drie maanden na meldingsdatum is gevalideerd door een assessor van een door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties erkende maatlatmethodiek,
6. waarbij de melder akkoord gaat met dat voor kennisdeling en analysedoeleinden de ontwerp- en opleverresultaten van het project door RVO openbaar worden gemaakt op basis van een door de melder aangeleverd assessmentrapport dat binnen 1 jaar na oplevering gevalideerd is door een onafhankelijke assessor, anders dan de assessor van het **ontwerpcertificaat**¹, en
7. waarbij het gebouw binnen drie jaar na de eerste investeringsdatum in gebruik is genomen,

b. bestaande uit: onderzoekskosten voor het opnemen van in het gebouw toegepaste materialen in de Nationale Milieu Database op categorie 1 niveau, en een verwarmd circulair utiliteitsgebouw met uitzondering van de volgende onderdelen: interieur, inrichting

¹ Hier staat ontwerpcertificaat. Dat is niet correct: dit moet ontwerp-assessmentrapport zijn.

(waaronder magazijnstellingen), aankoop van grond en aankoop en sloop van een bestaand gebouw.

De investering in het circulaire utiliteitsgebouw komt ten hoogste voor het volgende bedrag per gevalideerde vierkante meter bruto vloeroppervlakte (bvo) in aanmerking voor milieu-investeringsaftrek:

Gebruiksfunctie, niet zijnde industriefunctie: € 1.200 per m² bvo

Gebruiksfunctie, zijnde industriefunctie: € 600 per m² bvo

Investerings in een verwarmd circulair utiliteitsgebouw kunnen uitsluitend in zijn geheel voor bedrijfsmiddel G 6100 gemeld worden.

Toelichting: In het kader van de Transitieagenda Circulaire Bouweconomie wordt met deze experimentele bedrijfsmiddelcode beoogd circulaire materiaalketens te stimuleren en ervaring op te doen met de Milieu Prestatieberekening voor Gebouwen (MPG) op basis van een circulaire bouwbenadering. Door publicatie van de projectgegevens op het RVO Podium Duurzame Gebouwen (www.rvo.nl/podium) wordt de kennis gedeeld met de Nederlandse samenleving en kan de circulaire bepalingmethodiek worden verbeterd.

De eerste publicatie vindt plaats op basis van het ontwerp assessmentrapport, waarna deze publicatie aangevuld wordt met de gegevens van het opleverrapport.

De door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties erkende duurzame bouw maatlat-methodieken zijn voor 2019, BREEAM-NL en GPR Gebouw.

Voor gebouwen die worden verwarmd zijn in het Bouwbesluit onder andere eisen aan de thermische isolatie opgenomen. Enkel gebouwen (zijnde lichte industrie) waarvoor deze eisen niet zijn opgenomen komen in aanmerking voor deze code.²

D 6101 Onverwarmd circulair utiliteitsgebouw

a. bestemd voor: het creëren van circulaire materiaalketens door het realiseren van een circulair onverwarmd utiliteitsgebouw zijnde een gebouw met lichte industriefunctie, niet zijnde stallen, kassen en datacenters, dat voldoet aan de volgende eisen:

1. al het aangeschafte nieuwe duurzame hout dat verwerkt wordt in het gebouw voldoet aan de eisen genoemd onder punt 10 van paragraaf 1 van deze bijlage,
2. voor het gebouw wordt een milieuprestatieberekening (MPG) overgelegd; de MPG score is ten hoogste 0,3 op basis van de NMD bepalingmethode en rekenregels versie 3.0 of later,
3. de verhouding MPG module D/module A is kleiner dan -0,75 of bij een positieve waarde van module D is de verhouding van module D/MPG score groter dan 0,75,
4. voor het gebouw is een beveiligd webbased materialenpaspoort beschikbaar met ten minste de volgende onderdelen: alle elementen en componenten van het gebouw, inzicht in demontabiliteit en toxiciteit van materialen,
5. waarbij bovenstaande wordt aangetoond door een ontwerp assessment dat binnen drie maanden na meldingsdatum is gevalideerd door een assessor van een door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties erkende maatlatmethodiek,
6. waarbij de melder akkoord gaat met dat voor kennisdeling en analysedoeleinden de ontwerp- en opleverresultaten van het project door RVO openbaar worden gemaakt op basis van een door de melder aangeleverd assessmentrapport dat binnen 1 jaar na oplevering gevalideerd is door een onafhankelijke assessor, anders dan de assessor van het ontwerpcertificaat³, en

² Deze tekst heeft geen betrekking op code G 6100, maar op code D 6101.

³ Hier staat ontwerpcertificaat. Dat is niet correct: dit moet ontwerp-assessmentrapport zijn.

7. waarbij het gebouw binnen drie jaar na de eerste investeringsdatum in gebruik is genomen,

b. bestaande uit: onderzoekskosten voor het opnemen van materialen in de Nationale Milieu Database op categorie 1 niveau, en een onverwarmd circulair utiliteitsgebouw, met uitzondering van de volgende onderdelen: interieur, inrichting (waaronder magazijnstellingen), aankoop van grond en aankoop en sloop van een bestaand gebouw. De investering in het onverwarmd circulair utiliteitsgebouw komt ten hoogste voor € 400 per vierkante meter bruto vloeroppervlakte (bvo) in aanmerking voor milieu-investeringsaftrek. Investerings in een onverwarmd circulair utiliteitsgebouw kunnen uitsluitend in zijn geheel voor bedrijfsmiddel D 6101 gemeld worden.

Toelichting: In het kader van de Transitieagenda Circulaire Bouweconomie wordt met deze experimentele bedrijfsmiddelcode beoogd circulaire materiaalketens te stimuleren en ervaring op te doen met de Milieu Prestatie berekening voor Gebouwen (MPG) op basis van een circulaire bouwbenadering. Door publicatie van de projectgegevens op het RVO Podium Duurzame Gebouwen (www.rvo.nl/podium) wordt de kennis gedeeld met de Nederlandse samenleving en kan de circulaire bepalingsmethodiek worden verbeterd.

De eerste publicatie vindt plaats op basis van het ontwerp assessmentrapport, waarna deze publicatie verrijkt wordt met de gegevens van het opleverrapport. De door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties erkende duurzame bouw maatlat-methodieken zijn voor 2019, BREEAM-NL en GPR Gebouw.

2.2 Uitleg eisen

De omschrijvingen bestaan uit een aantal eisen:

1. Duurzaam hout
Deze eis voor gebouwen bestaat al sinds een aantal jaren. Raadpleeg de MIA\Vamil 2019 brochure voor verdere uitleg.
2. MPG score⁴

De Milieuprestatieberekening betreft de berekeningsmethode die is voorgeschreven voor het bouwbesluit. Deze is gebaseerd op reële aannames; men heeft in ieder geval goed zicht op de circulaire materiaalvoorraden die men voor het bouwproject gaat gebruiken en kan dit bij controle door RVO aantonen.

De MPG wordt uitgedrukt in de schaduwkosten per vierkante meter bvo per jaar.

De gemiddelde MPG score (schaduwprijs) van projecten gemeld bij MIA in de jaren 2016 tot en met 2018 lag rond de 0,6 €/m²/jaar. Logischerwijs zou voor circulaire gebouwen de MPG score lager moeten uitvallen vanwege het achterwege blijven van nieuw materiaalgebruik. Vandaar dat er gekozen is bij verwarmde gebouwen voor 0,5 €/m²/jaar.

De, bij MIA gemelde, onverwarmde gebouwen zijn in de voorgaande jaren vooral de distributiecentra en opslagvoorzieningen geweest. Dit type gebouw wordt al veel modulair opgebouwd en is daarmee bij uitstek geschikt voor circulaire bouw. Daarom is er voor onverwarmde gebouwen gekozen voor een **lagere MPG van 0,3 €/m²/jaar**.

3. Module A en Module D score in bepaalde verhouding⁵
Module A vertelt iets over het in het gebouw toegepaste materiaal (nieuw versus gerecycled). Module D vertelt iets over het hergebruik van materialen na de gebruiksfase van het gebouw.
4. Materialen paspoort

Deze eis is breed geformuleerd, omdat er nog veel onduidelijkheid over de uiteindelijke vorm en inhoud bestaat. Inzicht op gebouw-elementen en componentenniveau zou bijvoorbeeld op basis van BIM gegevens kunnen plaatsvinden. Er zijn waarschijnlijk ook andere mogelijkheden.

Voor het kennisdelen is het belangrijk dat we allerlei vormen terugzien. U kunt altijd ruggespraak houden met uw concollega's en met RVO.

Een beveiligd webbased overzicht van in het gebouw gebruikte materialen. Daarbij dient

⁴ Er is een mate van onzekerheid ten aanzien van de MPG score bij de oude berekenings-methodiek t.o.v. versie 3.0.

⁵ De verhouding van Module A t.o.v. Module D en module D t.o.v. de MPG zijn gebaseerd op referentiegebouwen. In de praktijk kan het betekenen dat deze verhoudingen niet logisch of haalbaar zijn. Feedback daarop wordt zeer gewaardeerd.

in ieder geval het volgende inzichtelijk te zijn:

- alle elementen en componenten van het gebouw,
- inzicht in demontabiliteit (losmaakbaarheid) en,
- toxiciteit van materialen.

De discussie over hoe een materialen paspoort er uiteindelijk uit zou moeten zien is nog niet geslecht. Daarom zijn de eisen voor dit materialen paspoort alleen die zaken waarover geen discussie bestaat. (de marktsector zal naar verwachting zelf meerdere vormen van materialenpaspoort databases ontwikkelen). Uiteindelijk zal erover de basisvorm wel consensus ontstaan. Dat is tevens het moment om voor deze code het materialenpaspoort scherper te kaderen.

5. Ontwerp assessment en oplever assessment

Op basis van het ontwerp en de beschikbare circulaire materiaalvoorraden zullen de MPG berekeningen worden uitgevoerd.

BREEAM-NL en GPR Gebouw assessoren dienen een onafhankelijke toetsing te doen op basis van het gebouwontwerp conform de richtlijnen die binnen BREEAM-NL en GPR Gebouw gebruikelijk zijn.

In principe is de toetsing van de MPG berekening o.b.v. beschikbare reële materiaalvoorraden voldoende. Wel is een projectomschrijving, vergelijkbaar met een normaal assessmentrapport, wenselijk. Dit is meteen een goede basis voor punt 6.

Advies van RVO: Stuur aan bij opdrachtgevers om een volledig assessment op een van de bovengenoemde maatlatten uit te voeren. Dat heeft te maken met de huidige beperkte beschikbaarheid van circulaire bouwmaterialen. Een reële MPG berekening is onlosmakelijk verbonden aan die voorraden.

Mocht tijdens de RVO controle van het bouwproject blijken dat er onrealistische aannames zijn genomen voor wat betreft de beschikbaarheid van circulaire bouwmaterialen, dan kan alleen op basis van een volledig assessment een project nog overgeheveld worden naar een van de reguliere gebouwcodes. {Bij overheveling naar een andere code vervalt de publicatieplicht conform eis van 6100 of 6101.}

Als ondersteuning voor intermediairs en assessoren tijdens gesprekken met opdrachtgevers, kan men aangeven dat RVO tijdens de projectcontroles bij twijfel over de validiteit van een project tot in detail gegevens mag en zal opvragen. Op basis daarvan kan een project afgewezen worden als circulair gebouw conform de eisen van 6100 of 6101.

Hierbij wordt aangesloten bij de normale controle systematiek die RVO-MIA\Vamil hanteert.

6. Publieke rapportage over het circulaire gebouwproject (zie ook hoofdstuk 4).

De basis voor publieke deling van het project is in principe het gevalideerde ontwerp-assessmentrapport. Deze validatie dient binnen drie maanden na de eerste melding voor MIA gedaan zijn.

Naar verwachting zullen de meldingen tussen de drie en zes maanden na eerste melding door RVO gecontroleerd worden. Dat is tevens het moment waarop het project via het [RVO Podium Duurzame gebouwen](#) publiek gemaakt wordt.

Deze 1e publicatie betreft de ontwerpfase. U dient zelf het project in te voeren op het podium met 'Podium Survey 123'. In uitzonderingsgevallen kan RVO dit namens u doen.

Binnen een jaar na oplevering, maar uiterlijk vier jaar na de investeringsdatum zal het project verrijkt worden met de resultaten van het gevalideerde oplever-assessmentrapport.

Het project blijft daarna nog 2 jaar beschikbaar op het RVO podium.

In hoofdstuk 4 is een checklist opgenomen waarin is aangegeven welke onderdelen per definitie, optioneel of zeker niet in het projectrapport dienen te staan.

3. Borging van circulaire bouwprojecten.

Zoals in punt 5 van paragraaf 2.2 al is aangegeven hebben de assessoren een belangrijke taak. Zij zijn de mensen die onafhankelijk moeten toetsen of het bouwproject ook daadwerkelijk is gestoeld op reële materiaalvoorraden en ontwerp keuzes.

Dit kan een spanningsveld creëren, omdat men door de opdrachtgever ingehuurd wordt om te accorderen dat een te bouwen of renoveren gebouw circulair is conform de eisen zoals gesteld in de Milieulijst.

Voor een eerlijke toetsing is het echter noodzakelijk dat deze onafhankelijke assessoren tevens mogen aangeven waarom een project niet correct is volgens ontwerp en MPG berekening. De borgingsystematiek van BREEAM-NL en GPR Gebouw waaraan de assessoren zich conformeren helpt hier al bij.

Hierbij kan er toch een onwenselijke verstoring van de zakelijke relatie ontstaan, waardoor de onafhankelijkheid van de assessor onder druk komt te staan.

Onderstaand zijn **een paar scenario's geschetst waarin aangegeven** is welke rol RVO speelt bij de finale toetsing en daarmee de onafhankelijke status van assessoren ondersteunt.

Dit kan door intermediairs en assessoren meegenomen worden in hun gesprekken met opdrachtgevers, zodat er een duidelijk beeld geschetst wordt van de uitdaging die gepaard met circulaire bouwprojecten.

Mogelijkerwijs helpt dit om de onafhankelijke toetsing door de assessoren te borgen.

- a. Door publicatie van ontwerp en opleverresultaten wordt er kennis gedeeld over de successen van een project, maar ook over de tegenslagen en problemen. Een project kan daarmee nog steeds als circulair project aangemerkt worden, ondanks het feit dat het uiteindelijk opleverresultaat niet volledig op het niveau van de MIA-eisen is uitgekomen. Dit is een voorbeeldproject, waarbij andere partijen kunnen leren van de successen en fouten die in dit project zijn gemaakt.
RVO zal een project in dergelijke situaties graag accepteren. Het feit dat opdrachtgevers van deze projecten hun ervaringen openlijk willen delen is juist de doelstelling van deze experimentele codes.
- b. RVO-MIA/Vamil controleert altijd of een project in ontwerp reëel is. Bij twijfel kan een project door RVO afgewezen worden als circulair project en dit als zodanig doorgeven aan de Belastingdienst. Deze controle staat los van wat het ontwerp-assessmentrapport verteld. [[Zie ook het blauwe kader bij 2.2.2](#)]
- c. Ook bij het aanvullen van de publicatie met de opleverresultaten, kan blijken dat de opdrachtgever nooit de intentie had om een circulair gebouw te realiseren. Ook dan kan RVO de belastingdienst adviseren om de toegekende fiscale voordelen terug te vorderen.
- d. Het forfaitaire bedrag zal gekoppeld worden aan de kleinste aangeleverde gebouwoppervlakte (BVO). Tussen het assessmentrapport en de MPG berekening willen nog wel eens verschillen bestaan.

4. Publicatie van het project.

De publicatie van het circulaire bouwproject bestaat uit 2 fases; de publicatie van het ontwerp en een aanvulling met de opleverresultaten.

Uit de werksessie kwam naar voren dat er veel gedeeld mag worden aan gegevens. Onderstaande matrix geeft aan welke punten verplicht gepubliceerd worden, welke optioneel, en welke niet gedeeld zullen worden. Tevens is aangegeven op welk moment (ontwerp assessment en oplever assessment) de gegevens gedeeld zullen worden.

Het fiscaal voordeel kan berekend worden op basis van de gegevens in de publicatie. Het is geen bedrag dat specifiek benoemt gaat worden. Europese regelgeving schrijft voor dat van elk bedrijf dat € 500.000 staatssteun ontvangt, dit bekend gemaakt dient te worden. Dit is al opgenomen in de huidige meldingsformulieren.

4.1 Tips en tricks

Een aantal suggesties zijn aangedragen om het traject goed te laten verlopen:

- **Ontwerp assessor is een andere dan oplever assessor (ook voor expert, indien deze betrokken is bij het project)**
- **Afspraak: minimaal 80% van MPG berekening controleren. Vooral materiaalkeuze.**
- **Oplever resultaat - contactpersoon van betreffend project voor extra informatie bereikbaar.
(kenniskring opzetten)**
- **Publicatie periode max. 5 jaar**
- **Kwaliteitsborging opnemen - hoe de borging verder te verbeteren (commissioning).
Suggesties zijn welkom.**

4.2 Checklist publicatie

Verplicht onderdeel	ontwerpfase opleverfase	
Projectnaam (MIA project - <titel>)	x	
Projectomschrijving (inclusief ingeschatte haalbaarheid, risico's en functie)	x	
Tekeningen (ten minste een impressietekening)	x	
Locatie (gis viewer)	x	
Namen van opdrachtgever, aannemer, expert en assessor	x	
Assessmentrapportage	x	
MPG berekening, inclusief scores per module, incl. levensduur gebouw, MPG versie	x	
Bouwkosten totaal (bij ontwerp en oplevering)	x	x
Meerkosten in €/m ²		x
Afmetingen van het gebouw (kleinste afmeting geldt voor het forfaitaire bedrag)	x	
Informatie over nieuwe innovaties op materialen en bouwtechniek (niet in detail i.v.m. patenten/octrooien)	x	x
Inzicht in circulaire materialenvoorraad bij bouw.		x
Materialen paspoort	x	x
Foto's bouwfase/oplevering/bijzonderheden		x
Resultaat van project (bij succes en bij niet gehaald doel), lessons Learned		x
Belangrijkste knelpunten van het project (voorbereiding, organisatie, materiaalvoorraad, samenwerking, financiering, uitvoering)		x

Optioneel onderdeel	ontwerpfase	opleverfase
CO2 reductie t.o.v. gangbaar project		X
EPD & HPD van Materialen		X
LCA		X
Validatie van protocol		X
Leverancier garantie (conform iso)	X	
TCO vergelijk		X
Subsidie-adviseur naam	X	
Verhouding met andere Gresb vastgoed		X
EPG, BENG (in ontwerp en na 1 jaar gebruik)	X	X
Namen van materialen leveranciers	X	X
Toxiciteit van project t.o.v. gangbaar	X	X
Gebruikservaring na 1 jaar.		X
Financiersconstructie		X
Aansluiting bij Platform voor materialenpaspoort		X
Volledig BREEAM of GPR maatlat beschikbaar	X	X
Belemmering specifiek op technisch, juridisch en financieel		X
In ieder geval melding van 1 bijzondere ontwerp oplossing en 1 bijzonder hergebruik oplossing	X	X
Adviseringsconstructie met kostenpost (meer of minder). Meer specialisten inhuur?		X

Niet opnemen**ontwerpfase opleverfase**

MIA voordeel of andere subsidiebedragen

Exacte hoeveelheid materiaalgebruik

Exacte omschrijving van innovatieve oplossingen niet specifiek opnemen in openbare publicatie.

Persoonsgegevens

Communicatie expert en assessor

Investeringsbedrag specifiek (wel richtprijs)

5. Overzicht belangrijke informatiebronnen

Nationale milieu database:

- Nationale milieu database: www.milieudatabase.nl
- [MPG Bepalingsmethode versie 3.0. \[pdf\]](#)
- Rekeninstrumenten: <https://milieudatabase.nl/milieuprestatie/rekeninstrumenten/>

RVO:

- MIA regeling – Circulair bouwen: <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/mia-en-vamil/sectoren/duurzaam-bouwen>
- RVO podium voor inspirerende gebouwprojecten: www.rvo.nl/podium
- Milieu Prestatie Gebouwen – MPG: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels-gebouwen/nieuwbouw/milieuprestatie-gebouwen>

Rijksoverheid:

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie>
- Ruimte in regels: <https://www.ruimteinregels.nl/thema/circulaire-economie>
- Transitie agenda circulaire bouw: <https://www.circulaireeconomienederland.nl/transitieagendas/transitieagenda+bouw/default.aspx>